

LA REPRESENTACIÓ DELS PASTORETS A BELLPUIG DES DEL SEGLE XX FINS ARA

per Ramon Miró i Baldrich

INTRODUCCIÓ

Parlar dels Pastorets, com parlar de la Passió, és fer referència a les dues grans temàtiques del teatre religiós de tradició medieval que ens agermanen amb bona colla dels països europeus durant l'Edat Mitjana i que, amb peculiaritat als Països Catalans, van esdevenint una tradició caracteritzadora just per la manca d'un teatre nacional català prou vigorós, com a teatre culte, durant l'Edat Moderna; aquesta és la raó principal que aquí es vagi mantenint amb més força que en altres països aquest teatre religiós popular durant l'Edat Moderna per acabar essent un tret definitori del nostre folklore específic a l'Edat Contemporània.

Alguns trops medievals generaran un cert desenrotllament teatral, especialment cap als drames litúrgics de les dues Pasqües, la de Resurrecció (amb l'escena de les Maries que van al sepulcre i troben l'àngel que els anuncia la bona nova de la resurrecció de Crist) i la de Nadal o Advent (els pastors van a Betlem cercant el Déu nat i allí, al costat del pessebre, l'àngel els anuncia la bona nova que hi ha Déu encarnat), just en aquest ordre de precedència cronològica; foren els primers esbossos del teatre religiós del cristianisme i aquí trobaren zones de prou vitalitat a les catedrals de Vic, la Seu d'Urgell, Girona, Tarragona, Barcelona i Lleida. D'uns textos cantats en llatí es passà als drames semilitúrgics, més desenrotllats i amb trets específics a l'àmbit català, per acabar conformant els misteris i els entremesos processionals, ja en llengua catalana i amb cant i recitació combinats.

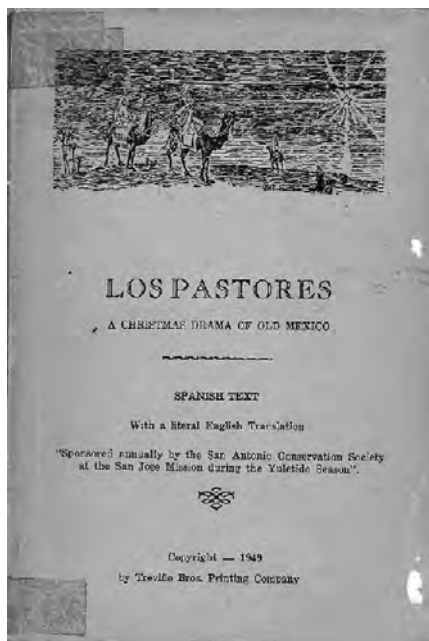
Si el desenrotllament del primer tema aviat abocà a les Passions, combinat amb les celebracions de les processons penitencials de Setmana Santa, que de vegades n'inclogueren parts, el tema de l'adoració dels pastors trobà competència des dels inicis amb altres celebracions festives pròpies de les festes nadalenques

(joves reis efímers -Rei de Nadal, Rei Moixó, Bisbetó, Abató- d'un costat; cant de la Sibila d'un altre).

Alhora, a l'entorn del naixement (i l'adoració dels pastors)¹ van associant-se una colla d'episodis que també són representats amb certa independència (especialment en entremesos processionals de Corpus), com són l'anunciació a la verge Maria, els dubtes de sant Josep,² l'anunciació als tres Mags i la consulta d'aquests a Herodes, que generarà que ell mani executar la degollació dels innocents, etc.³

Durant el Barroc (segles XVII i bona part del XVIII) hi ha tots els indicis que és quan es produeix el bloc important d'acció dramàtica a l'entorn dels pastors que portarà a denominar aquestes obres amb la forma genèrica de "Pastorets" a l'àmbit català ("Pastorells" a Mallorca) i anirà en paral·lel amb el desenvolupament a l'àmbit castellà, amb els "Pastorcillos"; gènere que es difondrà amplament també cap a les noves terres americanes, amb producció pròpia i prou característica, especialment en terres mexicanes.⁴

Al segle XVIII hi ha una colla de manuscrits catalans de Pastorets. Antoni Comas deia que "Només de Pastorets, trobem una quarantena de versions en aquest segle."⁵ I Josep Massot fa referència als principals manuscrits coneguts.⁶ De dos que donaven una mateixa obra, l'anònima "Pastorella devota", que consta com a representada al convent de caputxins de Solsona per Nadal de 1781, vam

1) La base bíblica es troba bàsicament en l'*Evangelí de sant Lluc*, amb els episodis de l'anunciació a Maria (1, 5-38), l'Edicte d'empadronament (2, 1-5), el Naixement (2, 6-7), l'anunci dels àngels als pastors (2, 8-14) i l'adoració dels pastors (2, 15-20).

2) Base bíblica en l'*Evangelí de sant Mateu* (1, 18-25).

3) Aquests altres episodis, més l'ampliació dels anteriors, cal cercar-los ja als apòcrifs, especialment al *Protoevangelí de sant Jaume*, a l'*Evangelí de Pseudo.Mateu*, a l'*Evangelí de la Nativitat* i a l'*Evangelí àrab de la infantesa*. D'aquests hi ha el pas medieval cap a la *Legenda àuria* (de Jaume de Varàgine) i al *Gamaliel*, amb versions catalanes força difoses.

4) N'és un exemple ben clar l'obra *Los pastores. A Christmas Drama of Old Mexico* (edició feta el 1949), base de la pel·lícula de Luis Valdez, *La Pastorela*.

5) Ho raona així: "molts actes devocionals i de pietat del XVIII són idèntics o, almenys, semblants als que foren causa del naixement del teatre; per això no té res d'estrany que perduri l'antic costum de representar la Passió i les escenes del Naixement –que prenen el nom de Pastorets a Catalunya i de Pastorells a les Illes–, i que fins i tot hom escrigui peces sobre aquests temes, tot procurant adaptar-les als motllos tradicionals. Només de Pastorets, trobem una quarantena de versions en aquest segle [es refereix al segle XVIII]." Antoni COMAS, *Història de la Literatura Catalana*, volum IV Ed. Ariel (Esplugues de Llobregat, 1978), pàg. 790.

6) Josep MASSOT i MUNTANER, "Supervivència del teatre català antic", a *Estudis Romànics*, vol. XI (Estudis de Literatura Catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer, II) (Barcelona, 1962-1967), pàg. 49-101.

publicar-ne l'edició amb l'amic Pep Vila,⁷ que ja anteriorment n'havia publicat un altre de rossellonès.⁸ Un altre en què treballava Antoni Comas, li fou publicat pòstumament amb nota introductòria de Joaquim Vilà i Folch.⁹

Si al segle XVIII la major part d'aquestes obres són anònimes, cap al canvi de segle canvia aquesta característica i bona part de les noves obres creades durant el XIX i pràcticament totes les del segle XX són signades per l'autor. I també en bona part han estat editades.

La bibliografia existent avui sobre el tema ja és bastant copiosa, i es reparteix bàsicament en tres àmbits, de vegades entrelligats: història de la representació dels Pastorets en una població determinada,¹⁰ edició i/o estudi d'algun text determinat¹¹ i, finalment, evolució del gènere.¹²

Fer el seguiment d'aquesta tradició a Bellpuig fins al segle XIX inclòs és tasca ben difícil, perquè no consta en les fonts escrites habituals o és una casualitat que s'hi perdi alguna referència; cal esperar a tenir un altre tipus de materials (especialment, revistes locals i alguns programes, determinats uns i altres per l'existència d'impremta a la vila) per poder fer-ne un seguiment i això ja ens porta al segle XX.

En aquest tema, com en tants altres temes bellpugencs, trobem ja notícies recollides per Jaume Torres, tant als tres fascicles de la seva obra *Les entitats de Bellpuig al segle XX* (Bellpuig, 1996, 1999), com al seu article "El teatre a Bellpuig al segle XX".¹³ I també trobem un article de records personals de Josep Pujol i Cabestany.¹⁴

---

7) Ramon MIRÓ i Pep VILA, "La Pastorel·la devota, pastorets anònims del segle XVIII" a Carlos ROMERO i Rosend ARQUÉS (curadors) *La cultura catalana tra l'Umanesimo e il Barocco. Atti del V Convegno dell'Associazione Italiana di studi catalani* (Padova, 1994), pàg. 329-368.

8) És la *Relació dramàtica de la Nativitat del Fill de Déu*, inclosa a *Teatre català del Rosselló. Segles XVII-XIX*, volum I (a cura de Pep Vila). Curial Edicions Catalanes (Barcelona, 1989).

9) És el *Pastoril sobre la Nativitat de Jesuchrist*, en tres actes mesclats de cants, dins Antoni COMAS i PUJOL, *Estudis de Literatura Catalana (segles XVI-XVIII)*. Universitat de Barcelona/Curial (Barcelona, 1985).

10) És l'àmbit més freqüent, on tenim com a mostra: D. A., *Els Pastorets Musicals del Vendrell. 25 Anys* (Barcelona, 1989), Pere GARCIA i VIDAL, Pere PUIG i TALLADA, Joan RIBAS i FEIXAS, Pep VILA i MEDINYÀ, *Pastorets a Girona. Crònica d'una tradició escènica* (Girona, 1990), Agustí VEHI i CASTELLÓ, Alfons GUMBAU i MASÓ, Gemma GUMBAU i MASÓ, *Els Pastorets de Figueres. LXXV Aniversari del Primer Nadal dels pastors (1923-1998)* (Girona, 1998), Josep M. SOLER BONET, Glòria BALLÚS CASOLIVA, *Els Pastorets (Patrimoni Festiu de Manresa)* (Barcelona, 2010).

11) Del primer text català d'autor conegut (del notari Ignasi PLANA, *Els Pastorets, 1799*), només en tenim notícia de representació al canvi de segle XVIII a XIX a través del Baró de Maldà (*Calaix de sastre*); des de Serafí Pitarra (Frederic Soler), els Pastorets d'autor han tingut edició i alguns dels més coneguts, com els de Josep Maria Folch i Torres, diverses reedicions. En recordàvem l'estructura típica en la celebració del centenari dels Pastorets de Josep M. Folch i Torres, al nostre article "Centenari dels Pastorets més difosos i representats" a *El Pregoner d'Urgell*, núm. 893 (20.12.2016), pàg. 32-34.

12) Josep M. Massot i Pep Vila, dels textos esmentats, mostren també l'estudi evolutiu. A la tercera part de l'obra Francesc MASSIP & Lenke KOVACS (ed.), *Ara ve Nadal! Formes espectaculars en les festes d'hivern* (Catarroja/Barcelona, 2018) hi ha els articles més recents i significatius d'aquesta temàtica, i també abastant en part les anteriors. De la primera, Salvador Palomar (sobre els Pastorets a Reus), Jordi Bertran (sobre els Pastorets a Tarragona) i Josep Comas (sobre els Pastorets de Mataró).

13) Jaume TORRES i GROS, "El teatre a Bellpuig al segle XX", a *URTX*, núm. 6 (Tàrrrega, 1994), pàg. 193-208.

14) Josep PUJOL i CABESTANY, "Tradició teatral a la vila de Bellpuig" dins *El Pregoner d'Urgell*, núm. 194 (07.11.1987), pàg. 10-11. Actor en moltes obres, i també autor, allora participà en Pastorets i en va escriure uns.

També hi ha algun article més circumscrit a la valoració d'alguna representació que ja comentarem quan en parlem.

Donem primer les dades que n'hem trobat, amb la font precisa en cada cas, i després identificarem les obres i parlarem de les característiques d'aquest teatre i d'aquestes representacions.

LES DADES

Nadal 1913. Diu la crònica de Bellpuig: "Al «Patronat de Sant Isidre» s'han representat aquestes festes los Pastorets amb molt exit com sempre i havent proporcionat un gran lluïment a totes les noies i joves que hi prengueren part."¹⁵

Nadal 1914. Diu la crònica de Bellpuig: "Lo requeté carlista prepara per a les vinentes festes de Nadal, la representació dels Pastorets en lo local del Patronat de Sant Isidro."¹⁶

Nadal 1916. No hi ha notícia de Bellpuig, però sí de les Borges i de Cervera.¹⁷

Nadal 1922. A l'apartat "Noves" diu "El dia de Nadal posaren en escena els Pastorets als Pomells."¹⁸

Nadal 1923. A l'apartat "Noves" diu "El dia de Nadal a la nit posaren en escena al «Teatro del Norte» «Els Pastorets».

Al local del Sindicat també representaren 3 peces: «No's pot ser pobre», «Una poma per la set» i «Jugar a casats»; després feren ball.

A l'Unió, també feren ball tarda i nit."¹⁹

Nadal 1924. A l'apartat "Noves" diu "Els dies de Nadal, al Sindicat, posaren en escena *Els pastorets*, acabant-se la vetlla amb ball."²⁰

15) *Lo Pla d'Urgell*, núm. 88 (03.01.1914), pàg. 5. Al mateix número, a la crònica de Cervera consta que "Lo dia 28 del passat Desembre en lo teatre de la «Joventut Catòlica» la Secció de nois de Sant Estanislao interpretà amb singular correcció l'hermosa sarsuela en quatre actes «Lo Naixement del Salvador o la redempció del esclau». I el dia de Nadal la Secció Dramàtica de la Joventut Catòlica baix la direcció dels Srs. Quintana i Martorell posà en escena la comèdia en un acte i en vers de F. Soler *Cura de moro* i l'hermosa sarsuela en dos actes del P. Sancho, *Eleccions*." pàg. 6. Són, habitualment, cròniques sense signar.

16) *Lo Pla d'Urgell*, núm. 138 (19.12.1914), pàg. 7. En números posteriors s'informa també d'activitat teatral de Pastorets tant a Cervera com a les Borges. Així, a Cervera: "la secció de nois de Sant Estanislao representà lo dia 3 de Janer «Los Pastorets»." Núm. 140 (02.01.1915), pàg. 8. Les Borges d'Urgell: "la vigília de Nadal, varis individus de la secció dramàtica de la Joventut Jaumista representaren al teatre Foment «Els Pastorets». Dia Nadal, la secció dramàtica del centre republicà representà al mateix teatre «La nit de reis»." Núm. 141 (09.01.1915), pàg. 7.

17) Sobre les Borges d'Urgell (sempre apareix en aquesta forma a la revista; el cronista era Ramon Arqués i Arrufat.), diu: "Han sigut extraordinàriament concorregudes les representacions de «Els pastorets» donades la vigília i dia de Nadal el «Centre Jaumí», atraguent d'un modo notable la atenció dels espectadors els números de música original de P. Serapi Mª Niubó, que foren executats per la nova «Capella de Sta. Cecília»." *Lo Pla d'Urgell*, núm. 244 (26.12.1916), pàg. 7. I sobre Cervera: "La «Joventut Catòlica» ens donà durant les passades festes de Nadal dos representacions de la sarsuela en 3 actes «Los pastorets de Nadal», Les funcions se vegeren altament concorregudes, mereixent general aplauso la recta execució dels cants, que mercès als treballs del Reverent F. Comorera resultaren molt arredonits, tant la part del cant, com l'acompanyament d'orquestra, composta per joves que han après a tocar els instruments, baix la direcció de Mossen Comorera." Núm. 246 (11.01.1917), pàg. 5.

18) *Lo Pregoner*, núm. 40 (31.12.1922), pàg. 7.

19) *Lo Pregoner*, núm. 66 (30.12.1923), pàg. 7.

20) *Lo Pregoner*, núm. 92 (28.12.1924), pàg. 10.

Nadal 1926. A l'apartat "Noves" diu "El dia de Nadal el Quadre d'aficionats «Unió Artística» posà en escena el drama «Fosca Eterna»."²¹

Nadal 1927. A l'apartat "Noves" diu "S'han circulat uns programes anunciant «Els Pastorets» al Teatre Santa Creu, que es posaran en escena a dos quarts de nou de la nit del dia de Nadal.

Hi prenen part els alumnes i ex-alumnes de la Escola Santa Creu."²² I amb posterioritat, confirmen: "Els alumnes i ex-alumnes de l'Escola Santa Creu, han posat en escena «La Rosa de Gericó», omplint el teatre les tres vegades que l'han representat durant aqueixes festes."²³

Nadal 1929. A "Noves" : "Les festes de Reis (...) Els nois de la Escola del Convent posaren en escena «El Misteri de Nadal»."²⁴

Nadal 1931. A "Noves" : "Aqueixes passades festes de Nadal (...) a Santa Creu el quadro posà en escena el drama pastoril «La Llum de l'establia»."²⁵

Nadal 1932. A "Noves" : "Al Suís posaren en escena «Els Pastorets» l'elenc de Santa Creu, també amb películes."²⁶

Nadal 1934. A "Noves" : "La mainada de l'Escola de Santa Creu prepara la representació dels Pastorets."²⁷

Nadal 1935. A "Noves" : "Els esbarjos de les festes passades han estat variats: Sessions de cinema al Victoria, teatres infantils a l'Escola de Santa Creu representant els Pastorets. A les Germanes del Carme «La vida de Sta. Cecília». A l'Escola Apostòlica, posaren en escena, també els Pastorets i dos funcionetes més."²⁸

Nadal 1940. Programa: el 25.12 a les 6 de la tarda, les Joventuts d'Acció Catòlica representaran al Teatre Saló Victòria *La llum de l'establia*. Recaptació destinada a la reconstrucció de l'església parroquial.

Nadal 1941. Programa: el dia 25.12.1941 i els dies 1, 4 i 6.01.1942, a les 5 de la tarda, al local d'Acció Catòlica, les Joventuts d'Acció Catòlica

21) *Lo Pregoner*, núm. 145 (09.01.1927), pàg. 9.
22) *Lo Pregoner*, núm. 170 (25.12.1927), pàg. 9.
23) *Lo Pregoner*, núm. 171 (08.01.1928), pàg. 10.
24) *Lo Pregoner*, núm. 223 (12.01.1930), pàg. 9.
25) *Lo Pregoner*, núm. 274 (03.01.1932), pàg. 8.
26) *Lo Pregoner*, núm. 300 (01.01.1933), pàg. 10.
27) *Lo Pregoner*, núm. 351 (16.12.1934), pàg. 12.
28) *Lo Pregoner*, núm. 374 (05.01.1936), pàg. 11.

representaran *L'estel de Natzaret*; a més, el dia 6 afegiran el quadre “Adoración de los Reyes”.

Nadal 1944. Programa: el dia 25.12.1944, a les 10 de la nit, representació de *Rosa de Jericó* per Acció Catòlica.

Nadal 1951. Programa: el dia 25.12.1951 Joventut Masculina d'Acció Catòlica, al local d'Acció Catòlica, representarà el drama pastoril *L'Estel de Natzaret*, de Ramon Pàmies.

Nadal 1952. A “Noticias locales” diu: “También este año, podremos deleitarnos con los típicos «Pastorets». Andan ya muy adelantados los ensayos y preparativos de la obra, y las deficientes condiciones del local de espectáculos, parece ser no resultarán en perjuicio de la representación.”²⁹

Nadal 1953. A “Noticias locales” diu: “Los niños de la Escuela Parroquial son los que este año representarán los típicos «Pastorets» en el Salón de A. C. y están ensayando de firme, para salir airosos en su cometido.”³⁰

Nadal 1954. Fan constar explícitament que aquest any no hi haurà els típics Pastorets.³¹

Nadal 1955. Representació de *Revetlla de Nadal*, de mossèn Jesús Capdevila, per l'Escola Santa Creu amb la col·laboració d'Acció Catòlica; cants harmonitzats per mossèn Jesús Capdevila.³² Al número següent informen de l'èxit de la representació, feta al Casal Parroquial.³³

Nadal 1957. Notícia extensa, sense signar, “El dimoni escuat”. Informa que aquest any no han faltat els Pastorets per Nadal. Els aficionats han representat l'obra de Josep Pujol (Cabestany), *El dimoni escuat*, basada en la cançó popular d'igual títol. A “Noticias locales” s'informa que, després de dues representacions d'*Els Pastorets* pels aficionats de la localitat, n'hi hagué una tercera a càrrec del grup escènic del Palau d'Anglesola que omplí el Casal Parroquial; el grup de joves de Bellpuig es trasllada a l'Ametlla de Merola per veure els Pastorets que fan.

29) *El Heraldo de Urgel*, núm. 11 (21.12.1952), pàg. 8.
 30) *El Heraldo de Urgel*, núm. 37 (20.12.1953), pàg. 9.
 31) *El Heraldo de Urgel*, núm. 64 (02.01.1955), pàg. 8.
 32) *El Heraldo de Urgel*, núm. 82 (11.12.1955), pàg. 8.
 33) *El Heraldo de Urgel*, núm. 83 (25.12.1955), pàg. 9-10.

Bellpuig

NAVIDAD 1944

Día 25 noche a las 10

A. C. presenta:

Una grandiosa obra osional en 5 actos y 12 cuadros. Escandalosa y emotiva como ninguna.

Unos pastorellos alegres y divertidos.

SA DE JERICÓ

TITULOS DE LOS CUADROS

Cuadro 1. La Revolta. 2. La Templació. 3. El Somni de Joseph. 4. Jesús és Natí. 5. Camí de Bellem. 6. Adoració dels Pastors. 7. L'Anima Morta. 8. La Sombra de Jeremies. 9. Afores de Judà. 10. L'Arrepentiment. 11. Herodes. 12. Jesús Infant.

Para mayor resaca de la función se estrenarán unos cuadros sencillos contruidos expresad para este obra.

familiar.
ante la mesa
sosos gora fe-
atitudes que

Verdad de
sereno.

ACCIO CATOLICA - BELLPUIG

NADAL 1951

En el dia de NADAL no deixeu de presenciar la formidable i espantant representació de l'obra de tres actes, próle de R. Pamies, la be- llesa de la qual no ubtar, passareu una vetllada agradable més famosos:

La Acción Católica de Bellpuig

Al desear a todos sus simpatizantes unas felices fiestas Navideñas tiene el gusto de anunciarles que el día 25 a las 8 tarde la Juventud Masculina pondrá en escena el formidable drama Pastoral

«L'Estel de Natzaret»

Bellpuig, Diciembre de 1951.

P
Director es
Apunt

T
Musical.
oració.

No deixeu de presenciar una de les més populars i pulcres obres que el dia de NADAL ha inspirat a un bon autor de nostra parla.

4798 100 100 Bellpuig Bellpuig

Nadal 1958. Programa: El dia 05.01.1959 representació dels Pastorets per l'Agrupació Escènica i Cultural del Palau d'Anglesola, adherida a F.E.S.T.A.

Nadal 1959. A Noticias locales”, diu “Por el grupo teatral «Joventut Eterna» se han representado los días 25 y 27 de Diciembre de 1959 y 6 de Enero de 1960 en el Casal Parroquial, los típicos «Pastorets». La obra titulada «L'Estrella de Nadal» fué calurosamente aplaudida.”³⁴

Nadal 1961. Programa: El dia 25.12.1961, a tres quarts de dotze del matí, al Casal Parroquial, representació del *Guió Escènic. La nit de Nadal* a càrrec de la Joventut Eterna.

Nadal 1980. Aquestes festes de Nadal i Reis, el grup “La Boira Teatre” fa diverses representacions d'*Els Pastorets* a la Fontana.³⁵

Nadal 1981. El grup “La Boira Teatre” torna a representar Pastorets a la Fontana.³⁶

Nadal 1982. El grup “La Boira Teatre” fa dues representacions de *L'Estrella de Nadal* a la Fontana.³⁷

Nadal 1984. Aquestes festes hi ha hagut la representació de Pastorets a càrrec de l'Associació de Pares d'Alumnes (APA) del Col·legi Valeri Serra; fotografia d'una escena de la representació.³⁸

Nadal 1986. A l'apartat “Veus, brams, notícies i rum-rums” s'informa: “Diverses representacions dels Pastorets s'han efectuat a la Sala del Castell, posant en escena *L'Estrella de Nadal*. L'enhorabona a l'associació de Pares i professors del Col·legi Valeri Serra. Una d'aquestes actuacions fou dedicada als avis de la Vila. Endavant petits actors!”³⁹

Nadal 1987. A “Veus, brams, ...” s'informa que per Nadal, Sant Esteve, etc., es feren Pastorets als baixos del Castell.⁴⁰

Nadal 1988. No hi ha cap referència a la revista.⁴¹

34) *El Heraldo de Urgel*, núm. 135 (06.01.1960), pàg. 7. Aquest any sabem, pel programa, que utilitzaren decoració de la casa Bartolí-Asensi, de Barcelona, i feren “grans efectes lluminotècnics”.

35) Just a les festes anteriors de Nadal-Reis, el Repòrter invitava: “sols ens falta que el Grup de Teatre «La Boira» que tantes bones i boniques hores de teatre ens ha ofert al curs de l'any, que ens fes unes sessions infantils de pastorets.” *El Pregoner d'Urgell*, núm. 8 (19.01.1980), pàg. 5. Ara, acomplerta la invitació, mossèn Jesús Capdevila, amb el pseudònim JECAMAR, publica l'article “Els Pastorets”, on fa una mica de memòria de les representacions (amb les obres *La llum de l'establia* fins a *L'Estel de Natzaret*), celebra la represa pel grup de joves i fa el joc final que ara cal “que la Boira es torni Albada”. *El Pregoner d'Urgell*, núm. 31 (17.01.1980), pàg. 8.

36) En fa la crònica Francesc Teixidó, amb l'article “Els Pastorets”, on valora que han millorat la representació, especialment amb els efectes especials de foc i fum i les escenes de dimonis. *El Pregoner d'Urgell*, núm. 54 (02.01.1982), pàg. 9-10.

37) Notícia a “Bellpuig al dia”. *El Pregoner d'Urgell*, núm. 78 (01.01.1983), pàg. 6.

38) *El Pregoner d'Urgell*, núm. 126 (05.01.1985), pàg. 1.

39) *El Pregoner d'Urgell*, núm. 175 (17.01.1987), pàg. 4. I a la coberta del número següent apareixen publicades fotografies de la representació. *El Pregoner d'Urgell*, núm. 176 (07.02.1987), pàg. 1.

40) *El Pregoner d'Urgell*, núm. 198 (02.01.1988), pàg. 4. I al “Comentari”, l'alcalde Josep Pont fa la lloanxa de l'esforç de representar els Pastorets per part dels alumnes de l'escola Valeri Serra (pàg. 6). Per l'apartat “L'Ajuntament informa” del número anterior, sabem que, com l'any anterior, hi tornarà a haver Pastorets per l'APA del col·legi Valeri Serra. *El Pregoner d'Urgell*, núm. 197 (2a quinzena desembre, 1987), pàg. 9.

41) A la crònica “Vilanova de Bellpuig”, Josep Ramon Fontanet informa que, després de cinc anys que es feien a Vilanova els tradicionals Pastorets, tradició que a la memòria popular es recorda des de principis de segle, aquest any no es faran perquè falta gent disposada a sortir a escena. *El Pregoner d'Urgell*, núm. 221 (2a quinzena desembre.1988), sense paginar.

Nadal 1989. APArador del Col·legi Públic Valeri Serra anuncien per als dies 25 (a les sis) i 26 (a les set), a la sala del Castell, l'escenificació dels Pastorets a càrrec dels alumnes del col·legi; l'entrada valdrà 300 ptes, amb venda anticipada a La Perla.⁴²

Nadal 1990. Al programa d'actes consta que els dies 22 (a les 19 h.), 25 /a les 18 h.) i 26 (a les 19 h.), a la sala cultural del Castell, representació d'*Els Pastorets*, per l'APA del Col·legi Valeri Serra.⁴³

Nadal 1991. Al Programa d'actes donat per la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament consta que els dies 26 i 27 de desembre i el 3 de gener, a les 18 h., a la sala cultural del Castell hi ha representació d'*Els Pastorets*, organitzada per l'APA del Col·legi Valeri Serra.⁴⁴

Nadal 1992. Al programa d'actes donat per la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament consta que el dia 19 de desembre el Col·legi Vedruna fa el Pessebre vivent a la Plaça Sant Roc, i els dies 26 i 27 de desembre i el 3 de gener, a les 18 h., a la sala cultural del Castell hi ha representació d'*Els Pastorets*, organitzada per l'APA del Col·legi Valeri Serra.⁴⁵ Dos números després, a "APA, som-hi", l'Apa del Col·legi Valeri Serra informa que aquest any han canviat l'obra a representar: *El naixement de Jesús o Els pastorets catalans (Borrego i Carquinyoli)*, de Lluís Millà, i han comptat amb el suport econòmic de Caixa Terrassa i Caixa de Pensions i han tingut gran èxit de públic (pàg. 16). La Regidoria de Cultura de l'Ajuntament comenta també el canvi d'obra, l'èxit i el fet que de les tres representacions programades han acabat fent-ne cinc (pàg. 4).⁴⁶

Nadal 1993. A "Noticiari" s'informa que l'APA del col·legi Valeri Serra ha estat l'organitzadora de les cinc representacions dels Pastorets, a la sala cultural del Castell, amb la mateixa obra que l'any passat i amb renovació de decorats; recull la queixa que l'entrada aquest any era cara.⁴⁷

Nadal 1994. A la secció "APA, som-hi!", l'APA del col·legi Valeri Serra explica que "Aquests dos primers anys els vàrem dedicar exclusivament a renovar i adaptar

---

42) *El Pregoner d'Urgell*, núm. 245 (2ª quinzena desembre.1989), sense paginar. Al número següent, hi ha fotografies del pessebre vivent del Col·legi Vedruna i dels Pastorets del Col·legi Valeri Serra. Núm. 246 (1ª quinzena gener. 1990), pàg. 21. Al mateix número, a la crònica "Vilanova de Bellpuig", Josep Ramon Fontanet informa que aquest any sí que hi ha hagut Pastorets; han estat amb el text de Rossend Llates, a càrrec del recent creat Patronat del Teatre de Vilanova; ressaltava els papers dels dos pastors, Rubén Valls i Marcel Buireu, i dels dos dimonis majors, Albert Torrades i Josep Ramon Fontanet (pàg. 7).

43) *El Pregoner d'Urgell*, núm. 269 (Extra Nadal 1990). Dos números després, a la crònica de Vilanova, Glòria Segarra informa que, com l'any anterior, s'han representat els Pastorets de Rossend Llates, al cinema Rana, el passat dia 6 de gener a dos quarts de sis de la tarda, amb dotze persones encarregades de la direcció artística, el muntatge dels decorats, maquillatge, vestuari, llum, so, efectes especials, coordinats per Pilar Torrades. Núm. 271 (19.01.1991), pàg. 7.

44) *El Pregoner d'Urgell*, núm. 317 (19.12.1992), pàg. 6.

45) *El Pregoner d'Urgell*, núm. 317 (19.12.1992), pàg. 6.

46) *El Pregoner d'Urgell*, núm. 319 (23.01.1993). A la coberta de la revista hi ha la fotografia d'un grup d'actors i col·laboradors dels Pastorets; i a la coberta del número anterior també hi havia fotografies del Pessebre vivent del Col·legi Vedruna i de la representació dels Pastorets del Col·legi Valeri Serra. Núm. 318 (09.01.1993).

47) *El Pregoner d'Urgell*, núm. 343 (22.01.1994), pàg. 16.

tot el vestuari i decorats a aquesta obra que vàrem estrenar; aquesta part de repte ja l'hem feta realitat, ara només ens queda la part musical per a poder-vos oferir aquests “Pastorets Catalans, Borrego i Carquinyoli” complets.” (pàg. 12). Diuen que enguany, amb la música gravada (acompanyament de piano), n'introduiran una part; donen les gràcies a l'expert Jordi Roig i auncien que les representacions seran el dia 25 de desembre a les deu de la nit i els dies 26 de desembre i 1 de gener a les set de la tarda. Lamenten no poder representar l'obra al teatre Goya (tancat i encara per renovar). Reprodueixen fotografies de representacions de l'any anterior.⁴⁸

Nadal 1995. Al “Noticiari” es parla d'una “ovacionada representació dels Pastorets a la Sala Cultural del Castell pels alumnes del Col·legi Valeri Serra.”⁴⁹

Nadal 1996. A “Retalls” diu: “Els Pastorets d'enguany. L'APA Valeri Serra ha ofert en 3 ocasions, 26 i 29 desembre, 1 gener la representació de «Els Pastorets»”. Animen a superar la marxa d'alumnes i continuar amb els més petits.⁵⁰

Nadal 1997. Article “Els pastorets catalans (Borrego i Carquinyoli)” signat per La Junta de l'APA. Donen una raó del perquè els dimonis parlen en castellà (un decret del govern espanyol el 1867 obligant que, a les obres teatrals en català, almenys un personatge parlés en castellà). Diuen que enguany han introduït a l'obra música tradicional. “Si en les primeres representacions vàreu poder gaudir de la interpretació d'una sardana per la Cobla Juvenil de Bellpuig; en aquesta edició us oferim danses tradicionals interpretades pel grup Cercavins.” (pàg. 6) I informen que les representacions seran els dies 26 i 28 de desembre i 1 de gener a les sis de la tarda.⁵¹ Al número següent informen que s'han fet les representacions amb força èxit i que en faran una més el diumenge, 4 de gener; es reproduïx fotos de les representacions (Foto Miratge).⁵²

Nadal 1998. A “Retalls” s'informa de l'organització d'*Els Pastorets Borrego i Carquinyoli* de Lluís Millà per part de l'APA del Col·legi Valeri Serra. Dies de representació 26 i 27 de desembre i 3 de gener a les set hores.⁵³

---

48) *El Pregoner d'Urgell*, núm. 365 (20.12.1994).

49) *El Pregoner d'Urgell*, núm. 390 (05.01.1996), pàg. 12. S'informa també que aquest any, a Anglesola, hi ha hagut Pastorets el dia de Nadal al vespre: “es portaren a escena els pastorets “D'en Ferrer Martí”, d'Enriqueta Capellades.” Els organitzaren l'Associació de pares d'alumnes de l'Escola Santa Creu, amb suport econòmic de l'Ajuntament i col·laboració del Grup de Teatre dirigit per Ramona Aiguadé (pàg. 11).

50) *El Pregoner d'Urgell*, núm. 415 (18.01.1997), pàg. 6.

51) *El Pregoner d'Urgell*, núm. 437 (22.12.1997).

52) *El Pregoner d'Urgell*, núm. 438 (03.01.1998), pàg. 1 i 7. I encara al número següent se'ls dedica l'editorial amb el títol “Deu anys de pastorets” S'hi fa la lloança de la constància de professors, pares i alumnes, que han mantingut les representacions durant deu anys seguits. Diu: “Hi ha un element en l'organització d'Els Pastorets que és essencial: els pares i mares de l'APA. Ens referim no només als pares i mares que a hores d'ara descobrim que són consumats director, dimonis, pastorets, arcàngel, sacerdot, Mare de Déu o Sant Josep, sinó també a tots aquells que han acompanyat als seus fills a assaig rera assaig, que s'han preocupat pels mínims detalls, que han estat “de guàrdia” durant les representacions i que, en general, han recolzat la feina del director de l'obra.” Núm. 439 (17.01.1998), pàg. 3.

53) *El Pregoner d'Urgell*, núm. 461 (22.12.1998), pàg. 6. Una altra notícia informa que a Sant Martí de Maldà es fa el Pessebre vivent els dies 25 i 27 de desembre i 3 i 6 de gener, amb 40 escenes (i 150 actors); a la coberta de la revista hi ha una fotografia d'una escena del Pessebre (foto Miquel Torres). I al número següent s'informa que a Castellnou també han continuat fent Pessebre vivent, i enguany a més hi va el Grup de Pastorets del Palau d'Anglesola a representar *Els Pastorets*. Núm. 463 (16.01.1999), pàg. 7.

Nadal 1999. Torna a aparèixer el programa d'actes a la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament. Representacions de Pastorets els dies 26 de desembre i 2 de gener a la sala cultural del Castell.⁵⁴

Nadal 2000. A "APA Valeri Serra" anuncien que estan preparant la representació d'*Els Pastorets catalans Borrego i Carquinyoli* pels dies 24 i 26 de desembre, a les sis de la tarda, a la sala cultural del Castell. Acompanyen la notícia amb una fotografia de l'any 1985.⁵⁵

Nadal 2001. A "APA som-hi", l'APA del CEIP Valeri Serra informa que estan preparant la representació dels *Tresors de Nadal*, en base a alguns actes dels Pastorets, però amb elements nous i diferents. Faran representació el 26 de desembre a dos quarts de set de la tarda a la sala cultural del Castell.⁵⁶

Nadal 2002. A l'apartat "Cultura" de l'Ajuntament de Bellpuig s'informa que el 26 de desembre, a les 18 h., hi haurà la representació del muntatge escènic *Els tresors de Nadal* a càrrec de l'AMPA CEIP Valeri Serra a la sala cultural del Castell.⁵⁷

Nadal 2003. Al l'apartat "Ensenyament" de l'Ajuntament de Bellpuig s'informa que el passat dia de Sant Esteve (26 de gener) el CEIP Valeri Serra va representar "una versió dels Pastorets especialment adaptada a Bellpuig. Es tractava de l'obra "Els Pastorets Somiatruïtes", on dos nens de Bellpuig es veien traslladats en el temps i vivien de primera mà el naixement de Jesús, les vivències dels pastors i l'adoració dels Reis Mags d'Orient." (pàg. 9). Precisen que ha estat la primera vegada que es representa al Teatre Armengol i que va ser un èxit de públic.⁵⁸

Nadal 2004. A "Joventut" de l'Ajuntament de Bellpuig, apartat "Els Pastorets del Valeri Serra repeteixen èxit" diuen que, el passat diumenge, 26 de desembre, el teatre Armengol s'omplí amb la representació dels Pastorets. I comenta: "L'obra triada per l'AMPA del Valeri Serra és una adaptació i mescla de dues obres de Pastorets. Per un costat "Els Pastorets Somiatruïtes" de Manuel Güell i també "Els Pastorets Catalans" de Lluís Millà.

El resultat va ser "Els Pastorets Somiatruïtes Catalans", que va comptar amb la participació d'una cinquantena d'actors i actrius, alumnes i pares del CEIP Valeri Serra, que van entretenir el nombrós públic assistent, al llarg de les tres hores de durada de l'espectacle."⁵⁹ Constaten que ja fa vint anys de representacions per part del Col·legi Valeri Serra.

---

54) *El Pregoner d'Urgell*, núm. 485 (21.12.1999), pàg. 12.

55) *El Pregoner d'Urgell*, núm. 509 (19.12.2000), pàg. 14-15. Al mateix número surt la informació sobre El Palau d'Anglesola, per Francesc Balcells, que diu que preparen la representació de *Els Pastorets (Borrego i Carquinyoli)* per al dia de Sant Esteve i el de Reis, al Pavelló poliesportiu (pàg. 8).

56) *El Pregoner d'Urgell*, núm. 533 (19.12.2001), pàg. 13.

57) *El Pregoner d'Urgell*, núm. 557 (23.12.2002), pàg. 19. A la coberta del núm. següent, fotografia de la salutació final dels actors; i a dins, a "Retalls", comentari de l'èxit i reproducció d'una altra fotografia de la representació. Núm. 558 (04.01.2003).

58) *El Pregoner d'Urgell*, núm. 582 (03.01.2004). A la coberta hi ha una fotografia del final de la representació, on saluden els joveñssims actors. Acte programat al número anterior.

59) *El Pregoner d'Urgell*, núm. 606 (04.01.2005), pàg. 10-11. Publiquen també dues fotografies de la representació.

**ELS PASTORETS
CATALANS**
BORREGO I CARQUINYOLI

TEATRE ARMENGOL

26 de desembre de 2006 - 19h | 7 de gener de 2007 - 18h

Música en viu

Entrades numerades
Les trobades s'obren una hora abans

5€
ELS MÉS PETITS NO PAGARAN

repartiment

BORREGO Jordi Torras	PASTORS I PASTORETES
CARQUINYOLI Ramon Trepal	Màrius Bolet, Gemma Higuera, Elix Forcort, Mireia Garcia, Loraia Heredia, Júlia Morató, Gema Mubò
SARAI Raül Escaló	FONES
LUIZEL Ramon Solà	Enric Ariza, Clàudia Carabot, Cayll Casero, Martí Riera, Ravi Marçal, Joan Planes, Mònica Ribes,
SANT JOSEP Jordi Estilola	Salvador, Ferran Riera, Jordi Solà, Marc Solà, Lara Kera, Martí Torras
MARIA Mònica Mubò	RDS Enric Ariza, Francesc Carabot, Joan Planes
LAUREÀ Clàudia Guasch	PATDES Guillem Balcells, Xaferi Roset, Joan Planes
ELISABETA Nària Escaló	ESCOMBRARIA I ESCODATS Albert Pedraza, Josep Riera
SIMBÓ Guillem Balcells	EL LLUMINACIÓ I EL NO Josep Riera, Francesc Carabot
SANT MIGUEL Lora Boquet	MAQUILATRE Sílvia Ribó, Salva Soler
FELIX Mònica Guasch	VESTIARI I MATERIAL Mònica Garcia, Marga Ribó
PEROT Mònica Guasch	DIRECCIÓ Elix Forcort
ÀNGEL Maria Planes	ARREGLADORS Dorcas Mascaja, Aurora Ollé
PASTORA 1 Dolors Boquet	MÚSICA EN VIU Albert del Vísu
PASTORA 2 Anna Ariza	ENREGISTRAMENT David Ferrer
PASTORA 3 Laura Carabot	

Nadal 2005. A “Retalls” s’informa que per Sant Esteve foren representats *Els Pastorets Catalans* al Teatre Armengol pels alumnes del col·legi Valeri Serra i que tornarà a representar-se el dia 8 de gener a les 19 hores.⁶⁰

Nadal 2006. Programa: Els dies 26 de desembre i 7 de gener, a les 19 h., representació dels Pastorets a càrrec dels alumnes del CEIP Valeri Serra. Reproducció d’una fotografia de la representació dels Pastorets a càrrec de l’AMPA del Valeri Serra.⁶¹ Al programa de mà consta que l’obra representada és *Els Pastorets catalans. Borrego i Carquinyoli*, original de Lluís Millà, i a l’interior hi ha el llistat del repartiment.

Nadal 2008. Programa: Els dies 21 i 28 de desembre i 4 de gener, a les 18 h., representació d’*Els Pastorets catalans. Borrego i Carquinyoli* al teatre Armengol a càrrec de l’AMPA Valeri Serra i l’Escola Bressol.

Nadal 2009. A “Retalls”, la notícia “Pastorets a Bellpuig” informa que s’han fet les representacions d’*Els Pastorets catalans. Borrego i Carquinyoli* de Lluís Millà els dies 20 i 26 de desembre i encara es farà una tercera representació el 3 de gener, al Teatre Armengol; 6 euros entrada.⁶²

60) *El Pregoner d’Urgell*, núm. 630 (07.01.2006), pàg. 5. A la coberta, una fotografia de la representació.

61) *El Pregoner d’Urgell*, núm. 654 (13.01.2007), pàg. 1.

62) *El Pregoner d’Urgell*, núm. 726 (02.01.2010), pàg. 6. Al número següent, hi ha l’escrit “Pastorets 2009-2010 i ja en fa vint-i-cinc!”, signat per la Comissió de Pastorets, on recorden que aquest Nadal celebraven els 25 anys seguits de representacions, i que ho celebraven públicament el dia 26, en mig de la representació, fent homenatge als qui ja havien passat. Núm. 727 (16.01.2010), pàg. 4.

Nadal 2010. A “Els Pastorets a casa nostra” informa la Comissió de Pastorets de l’AMPA Valeri Serra de la representació d’*Els pastorets Borrego i Carquinyoli* al Teatre Armengol, els dies 26 de desembre (a les 7 tarda) i 2 (a les 6) i 8 (a les 7) de gener, preu 6 euros. Enguany com a novetat anuncien la col·laboració de les entitats Escola Municipal de Música mossèn Jesús Capdevila (alumnes i professors) i els Tabalers Folls.⁶³

Nadal 2011. Programa: representació d’*Els Pastorets catalans: Borrego i Carquinyoli* al Teatre Armengol, els dies 26/12/2011 19 h. i 07/01/2012 21 h. 6 euros entrada. Col·laboren Tabalers Folls.

Nadal 2012. A “Altres Activitats” de l’Ajuntament de Bellpuig s’informa que el diumenge 30 de desembre hi ha *Els pastorets catalans* al Teatre Armengol, per l’AMPA Valeri Serra i l’Escola Bressol; 19h, entrada sis euros.⁶⁴

Nadal 2013. A “Els Pastorets catalans a Bellpuig”, la Comissió de Pastorets informa que, com cada any, van renovant vestuari i altres elements; representaran *Els pastorets catalans. Borrego i Carquinyoli* el 29 de desembre, a les 7 tarda, al Teatre Armengol.⁶⁵

Nadal 2014. Al apartat “Altres activitats” de l’Ajuntament de Bellpuig informen que el dissabte, 27 de desembre, a les 19 h., es representa *Els Pastorets catalans* al Teatre Armengol, organitzats per l’AMPA Valeri Serra i l’Escola Bressol; preu entrada 5 euros.⁶⁶

Nadal 2015. A “Pastorets de Bellpuig 2015”, la Comissió dona les gràcies per la bona acollida dels nous Pastorets; les representacions foren els dies 26 i 27 de desembre.⁶⁷

Nadal 2016. A “Altres activitats” de l’Ajuntament de Bellpuig, s’informa que els dies 26 de desembre i 7 de gener a les 19 h, al Teatre Armengol, hi haurà la representació d’*Els pastorets Lluquet i Rovelló* (adaptació del text de Josep M. Folch i Torres), organitzat per l’AMPA Valeri Serra.⁶⁸

63) *El Pregoner d’Urgell*, núm. 749 (21.12.2010), pàg. 4.

64) *El Pregoner d’Urgell*, núm. 797 (19.12.2012), pàg. 11.

65) *El Pregoner d’Urgell*, núm. 821 (21.12.2013), pàg. 4.

66) *El Pregoner d’Urgell*, núm. 845 (23.12.2014), pàg. 12.

67) *El Pregoner d’Urgell*, núm. 870 (09.01.2016), pàg. 4.

68) *El Pregoner d’Urgell*, núm. 893 (20.12.2016), pàg. 10 i 12. Al núm. següent es recorda la representació del 7 de gener, que l’entrada val 7 euros i que hi participen els Tabalers Folls Xics. Núm. 894 (07.01.2017), pàg. 11. I dues fotografies de la representació a “Escola Valeri Serra”, *El Pregoner d’Urgell*, núm. 895 (21.01.2017), pàg. 13.

Nadal 2017. A “Escola Valeri Serra” diu: “Els pastorets Lluquet i Rovelló. Un Nadal més, els pastorets de l’AMPA de l’Escola Valeri Serra tornen al Teatre Armengol. L’obra es representarà els dies 26 de desembre i 6 de gener a les 7 de la tarda. Una de les novetats d’enguany és que les il·lustracions dels cartells han estat dissenyades per alumnes del centre.”⁶⁹

Nadal 2018. A “Retalls” es reproduceix el programa de mà i hi ha un escrit de la Comissió de Pastorets. Comenten que “De la mà de Lluquet i Rovelló, aquesta adaptació del text original del Folch i Torres no es farà pesada a ningú. Amb una durada de 2 hores, la interpretació dels adults, l’espontaneïtat dels infants i l’actuació dels Tàbalers Folls Xics faran gaudir a tot el públic, sigui quina sigui la seva edat.” (pàg. 7) I encara afegeixen un codi QR per poder visionar fotografies de la representació de l’any anterior.⁷⁰

Nadal 2019. Tant a “L’Agenda” com a “Escola Valeri Serra” informen de la representació d’*Els Pastorets. Lluquet i Rovelló* (adaptació de l’obra de Josep M. Folch i Torres) els dies 26 i 28 de desembre, a les 7 de la tarda, al Teatre Armengol, organitzats per l’AMPA de l’Escola Valeri Serra.⁷¹

GRUPS I OBRES

Amb l’anàlisi de les dades se’ns ofereix un panorama força ric, i més quan considerem les dades que, ocasionalment, ens apareixen de l’entorn (que prometen una realitat força més complexa encara).

Josep Pujol parla d’un grup d’aficionats important que havia fet teatre al local del cinema Novelty (a la fàbrica d’olis Cusinier –avui fàbrica de caramels Pifarre–), que fins havien arribat a representar la Passió, a inicis del segle XX.⁷² Jaume Torres l’identifica com el grup dels jaumistes o del Requeté carlista, conegut posteriorment com “Els rovellats”, i confirma, per via oral, que havien representat

69) *El Pregoner d’Urgell*, núm. 917 (19.12.2017), pàg. 19.

70) *El Pregoner d’Urgell*, núm. 941 (19.12.2018).

71) *El Pregoner d’Urgell*, núm. 965 (21.12.2019), pàg. 4 i 21. També a “L’Agenda” surt la notícia que al Palau d’Anglesola, els dies 22 i 29 de desembre representen *Els Pastorets (Borrego i Carquinyoli)* al Pavelló, a dos quarts de sis de la tarda. Pel programa, recorden que fa quinze anys que no es representaven, i que ho fan per recollir diners per al combat del càncer infantil.

72) Amb la referència als autors, fem aquí referència als dos articles ja citats, el de Josep Pujol i Cabestany, “Tradició teatral a la vila de Bellpuig” i el de Jaume Torres i Gros, “El teatre a Bellpuig al segle XX”.

la *Passió i mort de Ntre. Sr. Jesucrist*. Hem vist com aquest grup d'orientació política tradicionalista representa els Pastorets al segon decenni del segle XX, però no hi ha la precisió de quina obra en concret. Sí que les dades ho donen com un fet habitual, que tramet a representacions fetes en anys anteriors al primer que hem documentat (1913).

Al tercer decenni (els anys vint), és un grup d'aficionats més de nens/nois, pertanyents al recent format Pomell de Joventut (que a Bellpuig tenia el nom específic de Tres turons, i era dirigit per mossèn Jesús Capdevila), qui representa els Pastorets al propi local (any 1922). No és expressat si és el mateix grup o algun de diferent en cada cas, que representen Pastorets, l'any següent al Teatro del Norte i el 1924 al Sindicat.

A partir de 1927, són els nois de l'Escola Santa Creu que van representant els Pastorets, probablement amb més continuïtat encara de la que hem pogut precisar (anys 1927, 1929, 1931, 1932, 1934 i 1935). Hi ha referència al teatre de Santa Creu (un local propi), els anys 1927, 1931 i 1935, i també, l'any 1932, al Suís, que tenia cafè, sala de ball i de teatre/cinema. Alhora, tenim algun any la precisió de l'obra representada i veiem força variació. El 1927 representen *La rosa de Jericó*, obra de Josep Duró i Gili (amb música de mossèn Rossend Molera). El 1929, l'obra és *El misteri de Nadal*, obra de mossèn Francesc Gay. I el 1931, és *La llum de l'establia*, obra amb text del doctor (en teologia) Marià Tubau i música de mossèn Josep Vinyeta. Josep Pujol ens recorda haver-hi intervingut i que es feien cada any amb continuïtat, a més d'altres obres entre any.

Els anys 1933 i 1935, consta que també representaren els Pastorets a l'Escola Apostòlica (és a dir, als pares Paüls del convent de Sant Bartomeu). El 1933, fou *El misteri de Nadal*, i el 1935 no consta l'obra representada.

També l'Avenç Republicà féu teatre durant la República i consta almenys que representaren els Pastorets l'any 1933.⁷³

No n'hi hagué durant el període de la Guerra Civil, essent aquí el domini del govern republicà; però després de la guerra, tot i la repressió franquista a la cultura catalana, el teatre de Pastorets fou del primer a ser permès.⁷⁴

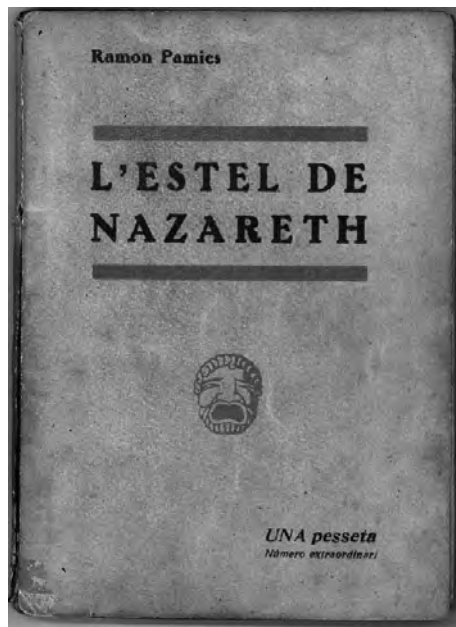
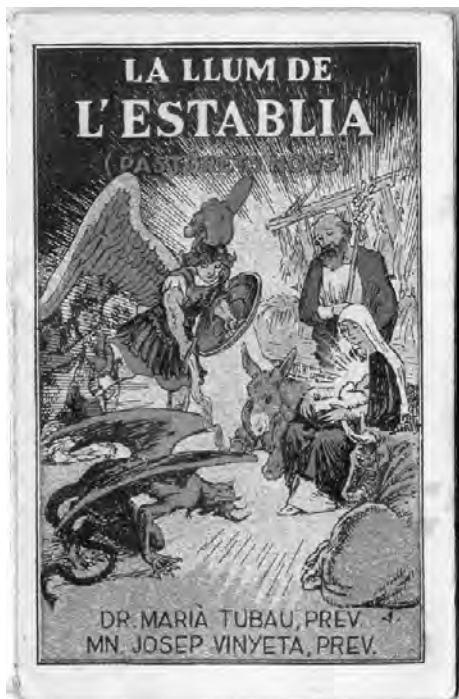
A Bellpuig, ja hem fet referència al programa que anunciava Pastorets, en català, l'any 1940. Entre 1940 i 1952, són les Joventuts d'Acció Catòlica que represen-

---

73) Vegeu Jaume TORRES i GROS, "El teatre a Bellpuig al segle XX", pàg. 201.

74) Consta que "el desembre de 1939 el Govern Civil de Barcelona fa públiques les disposicions sota les quals, eventualment, serien autoritzades representacions d'Els Pastorets: "Primera. Que un ejemplar sea previamente remitido a este Gobierno civil. Segunda. Que la representación no constituya espectáculo público y por consiguiente que no se verifique en locales habitualmente destinados a cine, teatros, bailes ni sociedad recreativa en general y que la entrada no se pague directa ni indirectamente, y Tercero. Que dicha representación revista un exclusivo carácter religioso familiar." Tot i així, no hi ha notícia que cap de les autoritzacions que havien estat sol·licitades arribés a obtenir el vist i plau de l'autoritat governativa." Xavier FABREGAS, *Història del teatre català*. Ed. Millà. Barcelona, 1978, pàg. 267-268. El text castellà que copia era el text oficial publicat a *El Noticiero Universal* (30.12.1939) i a *La Vanguardia Española* (31.12.1939), com apunta en nota.

taran els Pastorets.⁷⁵ L'any 1940 és especial, i consta que representen els Pastorets al teatre saló Victòria; aquesta funció teatral era amb pagament, per recollir diners per a la restauració de l'església parroquial. No consta si els altres anys fou també amb pagament, però sí que consta que el local fou el d'Acció Catòlica, i en concret l'any 1952 consta que estava en deficientes condicions.

Quant a les obres representades, hem vist que l'any 1940 és *La llum de l'establia*, del doctor Marià Tubau; el 1941 i el 1951, l'obra és *L'estel de Natzaret* (Barcelona, 1903), de Ramon Pàmies; i l'any 1944, *La rosa de Jericó*, de Josep Duró.

L'any 1953 veiem que torna a ser l'Escola parroquial de Santa Creu qui fa els Pastorets al saló d'Acció Catòlica, i que tornen a ser ells l'any 1955. No sabem l'obra que representaren el 1953, però sí que tenim informació completa de la de 1955. Era l'obra de mossèn Jesús Capdevila *La Revetlla de Nadal* (Impremta Saladrígues. Bellpuig, Mollerussa, 1954). De fet, no són uns Pastorets típics sinó, com diu el subtítol de l'obra, "Recopilación de canciones Navideñas catalanas comentadas por orden cronológico y armonizadas para canto y piano". Ell mateix dirigí en acció dramàtica els alumnes actors; la representació fou un espectacle conjunt de l'Escola Santa Creu i el grup d'Acció Catòlica, el cor de cantaires era dirigit per mossèn Josep Vila i mossèn Jesús executava les cançons al piano. Tota la representació fou enregistrada en cinta magnetofònica per Bartomeu Arqué i, el dia de Nadal de l'any següent, es va emetre aquesta representació per Ràdio Tàrrrega, actuant de glosador mossèn Josep Vila.⁷⁶ La representació és al local del Casal parroquial.

Mossèn Jesús Capdevila deixà escrits també uns pastorets bíblics, lletra i música, és a dir, amb els cants harmonitzats que els acompanyaven. El títol era *Emmanuel* (Pastorets bíblics), i una part del text fou publicada l'any 1975 al lloc

75) Només l'any 1951 hi ha la precisió que era la Joventut Masculina d'Acció Catòlica. I Josep Pujol indica que aquesta representació tingué continuïtat anual durant aquests anys, i que ell hi va intervenir "des de tots els angles imaginables" (pàg. 11).

76) *El Heraldo de Urgel*, núm. 99 (20.01.1957), pàg. 8. Sabem també que, amb el títol *Moixiganga de Nadal*, fou novament representada al Centre Cultural de Gràcia a finals de 1974, amb un grup de més de cinquanta dansaires, com s'informa a "La Revetlla de Mn. Jesús a Barcelona", amb el desig no acomplert que pogués portar-se aquesta representació a Bellpuig. Núm. 388 (21.12.1974), pàg. 6.

Et tout est en ses abres de teatre

Et tout est en l'essen de teatre

Emmanuel :

*Castany, Biblis ou vers
paroles pués*

Jouis Castany P.

Loman

"Castany Biblis et teatre"

"Emmanuel"

Musica de "Pastorat Biblis" a 2, 3 i 4 veus
pés disposat de tal manera que es pugué en-
tan tot a una sola veu, a dos dings heugus
de castes.

Jouis Castany P.

Quatre Voz Anglés

Moderat - cant

Can. I. Can. II. Or. 1. Or. 2.

Sant - Sant - Sant

Can. I. Or. 2. Or. 1.

San - ctus - tu - us qui pro - ce - dit
de - i - tu - ri - ta - te - ni - si - tu - ra - e - ra - ti - se -

de l'editorial de la revista sense cap comentari.⁷⁷ Reprodueix una primera escena de diàleg entre el jueu Efraïm i la filisteu Betsabé, en què aquest li declara el seu amor i ella el rebutja dient-li que no vol competir amb el seu déu; i una segona escena, en què apareix Lluçifer, Bernabé s'espanta i fuig, i el dimoni aconsella a Efraïm que demani ja l'herència al seu pare i així coneixerà la seva potència de mal (és a dir, el típic tracte amb el dimoni, que després serà burlat, habitual amb altres personatges en alguns Pastorets).

A les festes de Nadal de 1957, consta que un grup d'aficionats de la vila realitzà dues representacions de l'obra de Josep Pujol i Cabestany, *El dimoni escuat*, basada en la cançó popular del mateix títol. I encara el grup escènic del Palau d'Anglesola vingué també en aquelles festes a representar els seus Pastorets. Totes les representacions eren al Casal parroquial.

A partir del Nadal de l'any següent, el grup d'aficionats bellpugenc ja és referenciat amb el nom de Joventut Eterna i continua amb una activitat teatral apreciable. Pel que aquí ens interessa, sabem que el grup representà els Pastorets *L'Estrella de Nadal* per les festes nadalenques de 1958 i 1959.⁷⁸ I que, a les de 1961, representà el *Guió Escènic. La nit de Nadal*. En tots els casos, les representacions foren al Casal parroquial.⁷⁹

Segueix després un llarg període sense que es formi cap grup teatral, fins que, a finals del decenni dels setanta, a dins del Grup de Joves s'organitza un grup teatral anomenat La Boira Teatre. De fet, el Grup de Teatre ja existia dins l'associació els anys 1977 i 1978, tot organitzant sessions de teatre infantil en què venien grups de teatre de Lleida (Tàlia) i de Barcelona (Aula de la Institució Montserrat, U de Cuc). I, a partir de 1979, ja amb el nom de La Boira Teatre, amb Jaume Jovells com a director, estrenen ells com a grup teatral.⁸⁰

Aquelles mateixes festes de Nadal de 1979, el Repòrter, tot fent la crònica al número anterior dels actes succeïts a la vila, llença la idea: “sols ens falta que el Grup de Teatre «La Boira» que tantes bones i boniques hores de teatre ens ha ofert al curs de l'any, que ens fes unes sessions infantils de pastorets.”⁸¹ I aquestes sessions foren una realitat els tres Nadals següents, amb diverses representacions durant les festes. L'obra representada fou *L'Estrella de Nadal*, sempre al seu local de La Fontana. El primer any, mossèn Jesús s'hi refereix com *L'Estrella de Natzaret*,

---

77) *El Herald de Urgel*, núm. 412 (20.12.1975), pàg. 3. Aquí porta com a títol *Pastorets bíblics*.

78) A la “Relació de Pastorets” de la Coordinadora de Pastorets de Catalunya consta *L'Estrella de Nadal* com a obra de Josep C. Tapias i Rafel Anglada, sense indicació de publicació.

79) Josep Pujol, que intervenia en les representacions, parla de “La serietat, l'experiència i el bon fer d'aquell grup” (pàg. 11), que actuà fins el 1964.

80) El mateix grup signa un balanç d'activitat d'aquest any: “La Boira. Teatre: Balanç d'un any de vida” a *El Pregoner d'Urgell*, núm. 8 (19.01.1980), pàg. 7. I encara, al mateix número, hi ha una entrevista de Dolors Alsina a Jaume Jovells, director del grup teatral (pàg. 9-10).

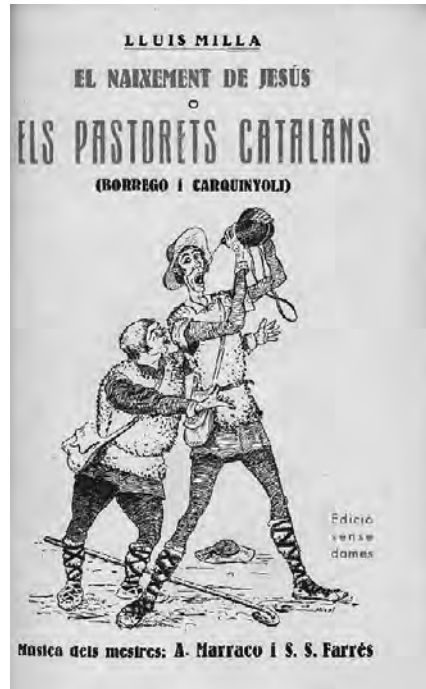
81) “Bellpuig al dia”, *El Pregoner d'Urgell*, núm. 7 (05.01.1980), pàg. 5.

cosa que ens fa pensar que potser agafaren el text de *L'Estel de Natzaret* com a base; no ho veiem clar, però. De tota manera, sembla que el text era el mateix que el representat a l'etapa anterior pel grup Joventut Eterna. Hi coincideix el títol.

No hem trobat notícia per a 1983, però l'any següent trobem ja que la representació dels Pastorets és assumida per l'Associació de Pares d'Alumnes del Col·legi Valeri Serra i fa via en una llarga continuïtat que encara avui es manté.⁸² Comencen també amb el mateix text, *L'Estrella de Nadal*, que mantenen fins les festes de Nadal de 1991. A les de l'any següent canvien per l'obra de Lluís Millà, *El naixement de Jesús o Els pastorets catalans (Borrego i Carquinyoli)*. Les representacions es fan amb un combinat de pares i alumnes, i es fan a la sala del Castell. L'habitual és entre dues i tres representacions durant les festes de Nadal; són excepcionals les festes de Nadal de 1993 (segon any de la nova obra), en què consta que han canviat decorats i fan cinc representacions. Des de l'any següent hi ha pruija en millorar la part musical. Així, amb l'existència de la Cobla Juvenil de Bellpuig, hi introdueixen que la Cobla hi interpreti una sardana, i, el 1997, canvien per la música tradicional del grup Cercavins. El 2001 canvien d'obra, amb el títol *Els Tresors de Nadal*, que és un muntatge escènic fet amb alguns actes dels Pastorets i elements nous, muntatge escènic que tornen a representar l'any següent, però no sembla que tingui massa èxit.

A les festes de Nadal de 2003 fan una nova provatura, *Els Pastorets somiatruïtes*, de Manuel Güell. És el primer any que es pot representar al nou Teatre Armengol (restauració de l'anterior Teatre Goya, que ha passat a propietat de l'Ajuntament). Aquesta nova provatura dura també dos anys, el segon, ja en combinació amb actes de *Els Pastorets catalans*, de Lluís Millà (l'anterior obra).

I tornen a l'obra que més els ha resultat, *Els Pastorets catalans. Borrego i Carquinyoli*, de Lluís Millà, que es mantindrà fins les festes de Nadal de 2014.

82) En paral·lel, veiem com a la població veïna de Vilanova de Bellpuig engeguen també aquest any la representació dels Pastorets, que tindrà continuïtat quatre anys més. El comentari, el fa Josep Ramon Fontanet l'any 1988, just per lamentar que aquell any no se'n fan. El 1989 tornen a representar-se a càrrec del recent creat Patronat del Teatre de Vilanova i adopten com a obra el text de Rossend Llates, *Els Pastorets* (text que edità ell mateix al seu recull de textos teatrals *Els Pastorets* editat per l'editorial Selecta a Barcelona, el 1952). I els repeteixen almenys l'any següent.

Per Nadal de 2015 canvien l'obra per uns nous Pastorets, que en aquest cas són *Els pastorets Lluquet i Rovelló*, adaptació de l'obra *Els Pastorets o L'adveniment de l'infant Jesús*, de Josep Maria Folch i Torres. Obra que es manté encara avui.

ELS PASTORETS DES DE L'ESCOLA APOSTÒLICA DEL CONVENT

Un exemple clar que, tot i tenir dades des de les publicacions periòdiques, aquestes sovint només mostren la part visible de l'iceberg real de representacions és, en el nostre cas, l'Escola Apostòlica del convent de Sant Bartomeu.

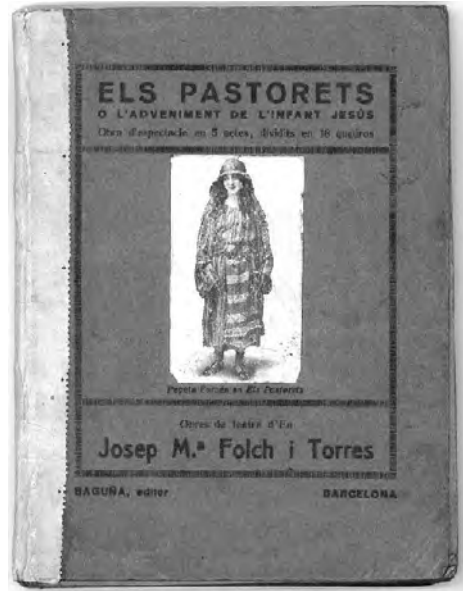
A través de *Lo Pregoner*, hem pogut comprovar dos anys de representació dels Pastorets al convent, el Nadal de 1933 i el de 1935. Aquest últim any, ja hem vist que continuaren representant els Pastorets els alumnes de l'Escola Santa Creu, i que també a les Germanes Carmelites hi hagué teatre religiós (*La vida de santa Cecília*).

Si només uséssim aquesta font, no tindríem res més a dir.

Per sort, Jaume Torres guarda els llibrets de Pastorets que hi havia a l'Escola Apostòlica i, a banda del repertori que hi veiem, podem confirmar que, almenys, tres d'aquestes obres sí que van ser-hi representades, i potser més d'un any.

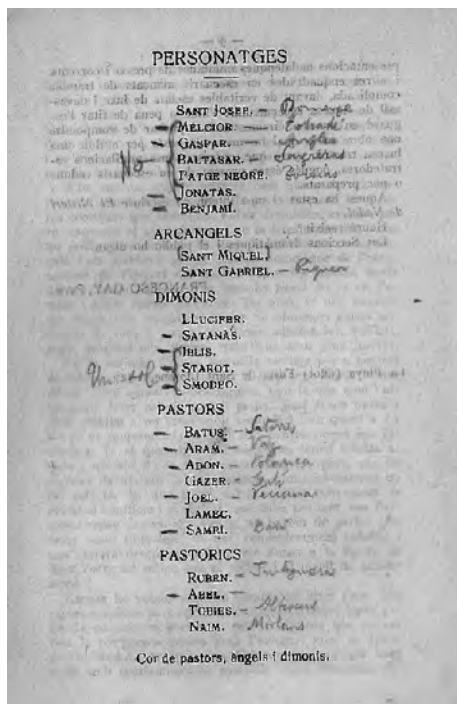
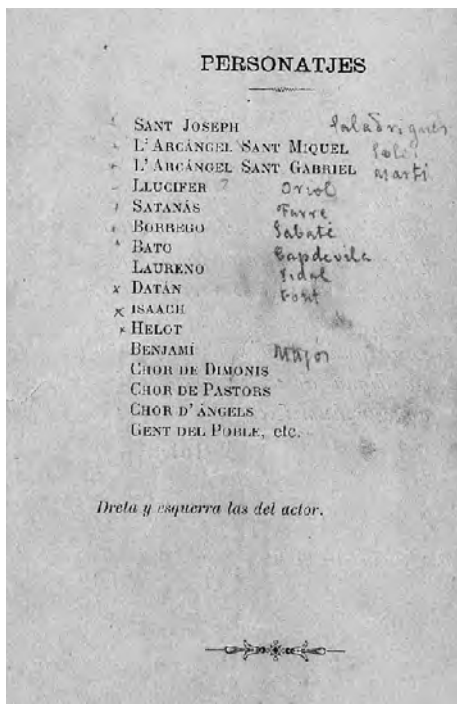
Les obres conservades són:

- Jaume PIQUET, *iLa infància de Jesucrist! o'ls Pastorets en Betlehem* (Barcelona, 1871).
- Miquel SAURINA, *Los pastorets en Betlem*.
- Adoració y representació d'els Reis Magos (Palma de Mallorca, 1923).⁸³
- Francesc GAY, pvre., *El misteri de Nadal*. (Barcelona, 1927).
- J. Maria QUADRADO, *Els pastors de Betlem* (Barcelona, 1932, 2ª ed.).⁸⁴
- I el text mecanoscrit: *Pastorets eixerits* (Bellpuig, 1933), amb l'anotació a l'interior: "Obra escrita en castellà per F. Alcàntara de la P. S. S. Llibreria Salesiana. Traduida pels P.P. Pauls de Bellpuig. Bellpuig, Desembre de

83) Al darrere, escrit a llapis, diu: "Bellpuig (Lerida) de los P. P. Paules".

84) Amb l'especificació, en aquesta edició: "(arreglat en vers a l'escena catalana per G. S. P.)"

1933.” Sembla que es tracta de l’obra *Los pastores de la Judea*, drama original de Francesc Gras i Elias, amb música de Felip Alcántara, S. S. El pare salesià Felip Alcántara, doncs, seria només l’autor de la música. I l’obra havia estat publicada a la Galeria Dramàtica Salesiana, tant en la forma original com en una adaptació per a teatre representat per noies.

Si al Nadal de 1933 sabem que van representar *El misteri de Nadal*, de Francesc Gay, podem pensar com a probable que al Nadal de 1934 es representés els *Pastorets eixerits*, i sabem també que, en algun altre any, es representà *Los pastorets en Betlem*, de Miquel Saurina, i també *Els pastors de Betlem*, de J. M. Quadrado, per la indicació d’alguns actors.

En alguna d’aquestes obres, doncs, trobem, al llistat de personatges, uns quants noms escrits a llapis dels nens actors. Al llistat de personatges de l’obra de Miquel Saurina trobem els cognoms: Saladrigues (Sant Josep), Soler (l’arcàngel sant Miquel), Martí (l’arcàngel sant Gabriel), Oriol (Llucifer), Farré (Satanàs), Sabatè (Borrego), Capdevila (Bato), Vidal (Laureno), Font (Datán), Majós (Benjami). Al llistat de personatges de l’obra de Francesc Gay trobem, igualment escrits a llapis al costat dels personatges, els cognoms: Domenge (sant Josep), Estradé (Melcior), Anglès (Gaspar), Sargreras (Baltasar), Tomàs (patge negre), Riquer (Sant Gabriel), Satorres (Batus), Vague (Aram), Coloma (Adon), Galí (Gazer), Veciana (Joel),

« ELs PASTOREs BIXRIFs »

Obra escrita en castellà per F. Alcántara,
de la I.E.S. Libreria Salmiana.
Traduïda pels J.F. Pauls de Bellpuig.

Bellpuig, (Desembre de 1993)

Toda la escena se desarrolla en un bosque de las canchales de Bellán.

- 1 Roca elevada.
- 2 Asiento de madera.
- 3 Arbol.

- 4 Llagar para la olla.
- 5 Foc.
- 6 Platos de foc.
- 7 Arbolado y malezas.

- 31 -

COSAS NECESARIAS PARA LA REPRESENTACION

En la escena: una roca para la aparición del Angel. Un arbol para poder amarar en él a Flic. Un banco o asiento de madera. Prepárese con qué sujetar la olla, para poderla levantar en alto y hacerla bailar en la escena 10.

Para el efecto de la varita, imprégnese con vencina u alcohol.

En la escena 2ª a Zorobabel un pergamino.

A Levi: en la escena 10, pan en el surón y una cuerda para atar a Flic:

A Flic: una tona de vino en la escena 2ª y en la misma unas cuerdas para atar a Zorobabel y a Levi.

A Lucifer: una varita dorada en la escena 7 y otra en la escena 11, para dar a Flic.

A los pastores: zurroneos y cayados. Un caldero con huesos dentro en la escena 10, y que al salir coidarán de retirar.

EFFECTOS DE LUZ; comienza el acto con luz azul, más se anochecido, y dura hasta en la escena 14 en que se ilumina con luz blanca para la aparición del Angel; terminada la cual sigue la luz azul hasta la mutación en que se enciende toda la iluminación posible.

Llamavadas: En la escena 4ª para la entrada del demonio, como a su salida en la escena 5ª; en la escena 11ª al tocar Flic la roca con la varita mágica; y finalmente en la escena 17ª tanto a la entrada como a la salida de Lucifer.

Otros efectos (no de precisión): una detonación al desaparecer Lucifer en la escena 5ª y otra en la escena 10ª al romperse la varita mágica, que pueda también prepararse con un petardo que le estalle a Flic en la mano

-----

Baró (Sameí), Fustegueras (Ruben), Altisent (Tobies), Molans (Naim), alhora que indica que els personatges Iblis, Starot i Smodeo, dels dimonis, es fonen en un de sol. I al llistat dels personatges de l'obra de J. Maria Quadrado, tot i haver estat una mica esborrats, encara es pot llegir (i en algun cas potser endevinar) Saladrigues (Infant Jesús), Capdevila (Elicer), Domenge (Fanuel), Vidal (Josep), Porta (Ismael), Mercè (Àngel), Estradé (Pastor vell) i Brufau (Sant Josep).

Bona part d'ells són cognoms de famílies existents a Bellpuig, així que hem de pensar que una part destacada de l'alumnat de l'Escola Apostòlica del convent eren nois de la mateixa població.⁸⁵

Encara, a l'obra mecanoscrita *Els Pastorets eixerits*, trobem, a la part final, el dibuix d'un escenari que podem fer correspondre amb l'escenari que muntaven al convent, amb la indicació dels diferents llocs de decorat per a aquesta obra. No hi ha indicació de trapa, així que fa pensar en un escenari senzill i amb poques complicacions.

També hi ha, tot seguit, l'explicació de les "Cosas necesarias para la representación", on s'expliquen els trucatges, amb l'ús inclòs d'una vareta màgica, que acosten aquesta obra als típics trucs de la comèdia de màgia.

L'ESTRUCTURA BÀSICA EN VISIÓ TEOLÒGICA

A mitjan segle XX, la visió més estesa sobre *Els Pastorets* és recollida per Josep Pla del pensador Francesc Pujols i Morgades (Barcelona, 1882-Martorell, 1962). Diu:

"Pujols m'explica davant la meua completa ignorància, que els Pastorets de Piquet foren, amb els del reverend Saurina, els millors que en el seu temps es representaren. Els de Pitarra, que encara donen a Novetats, tenen una escassa qualitat, i els del poeta Verdaguer, que són molt curts, són molt precaris. Cada etapa ha tingut el seu Molière de Pastorets, i en aquest moment el geni d'aquesta classe de representacions és el senyor Folch i Torres, del teatre del carrer de l'Hospital. Tots els Pastorets que existeixen provenen, pràcticament, de la mateixa font, això és, d'uns Pastorets escrits per un capellà valencià, en llengua castellana, al segle XVIII, és a dir, en plena decadència barroca. Aquest capellà volgué conservar l'anonimat, encara que se sàpiga que fou un home de moltes influències i d'uns fums considerables." (pàg. 211)⁸⁶

L'any 2015, la Coordinadora de Pastorets de Catalunya donà a conèixer a través del diari *El Punt.Aviu* la descoberta que l'historiador Joan Giménez féu

⁸⁵ L'únic cognom que no identifiquem amb una família bellpugena és Oriol.

⁸⁶ Josep Pla, "Jaume Piquet, autor d'uns pastorets" (1947), extret de la seva *Obra Completa*, volum 17. *Retrats de passaport*, Barcelona, 1970, pàg. 210-214.

d'un document existent a l'Arxiu de la Corona d'Aragó (doc. Reial Audiència, registres 130-376), on s'informa favorablement sobre la petició de llicència per a la representació del Ball de Buda per Carnestoltes.⁸⁷ El document, datat el 1721, mostra la conformitat de la Reial Audiència en el seu informe al rei Felip V, perquè es doni llicència per al Ball de Buda, com s'acostuma a donar, així com per a la representació dels Pastorets per Nadal. Mostra, doncs, com una i altra representacions eren ben conegudes i admeses com a no perilloses. Aquesta i la prohibició de Passió i Pastorets emesa pel bisbat de Barcelona l'any 1678 són les referències més antigues del gènere "Pastorets", tal com s'ha desenrotllat a l'Edat Moderna, que tenim avui.

El document de la Reial Audiència ens és doblement interessant, perquè aquí a Bellpuig tenim també comprovada la representació del Ball de Buda al segle XVIII.⁸⁸ I perquè en una i altra obra veiem reflectida una mateixa doctrina teològica posttridentina.

Dèiem, en caracteritzar aquesta estructura moderna dels Pastorets, que l'element central era l'adoració dels pastors, present ja al trop medieval originari. Però l'entramat principal, que va des de l'anunciació fins que els pastors arriben al pessebre i fan l'adoració, és el camí recorregut, amb les seves peripècies, i especialment les temptacions del dimoni (o dimonis) per impedir-ho. Davant la temptació, els pastors demanen auxili diví, i és en aquest moment que intervé l'arcàngel sant Miquel (o Sant Gabriel, o sant Rafel, sol o acompanyat de la legió d'àngels) per sotmetre el dimoni i permetre l'arribada dels pastors al pessebre i l'adoració.

Al Ball de Buda ja vam veure que intervenien el grup cristià (amb cavalls cotoners) i el grup turc (més sovint a peu) en l'enfrontament, però que també hi participaven l'arcàngel sant Miquel i el dimoni macer. I el sentit teològic era el mateix. En l'enfrontament, les forces cristianes es veien en un moment temptades i en un altre vençudes per les forces turques (ajudades pel dimoni), i era en implorar l'auxili diví que feia aparició l'arcàngel, sotmetia el dimoni i feia possible la victòria dels cristians.⁸⁹

Un i altre gènere, doncs, posaven l'accent teològic en la necessitat de la intervenció divina per a la victòria sobre les forces del mal i la salvació humana. Reblaven, d'alguna manera, el record del missatge de la Passió (que calia la mort

---

87) Transcrivim literalment el text antic reproduït, que diu: "La Real Audiencia no alla reparo en que Vuestra Excelencia le conseda esta licencia usando de ella en la conformidad, que los años pasados en que ya se ha representado como también en este durante las Navidades los Pastorets concurriendo siempre en qualquiera de estas representaciones un alguacil para escusar toda quiebra y pendencia que el bullicio, y concurso de las gentes, suele ocasionar." Extret per internet de El Punt Avui. Cultura Barcelona- 15 gener 2015 2.00 h.

88) Vegeu el nostre treball "El teatre a Bellpuig durant l'edat moderna" a *Miscel·lània d'estudis* (Quaderns de El Pregoner d'Urgell, 15), Bellpuig, 2002, pàg. 19-53.

89) El ball expressa l'estructura més simple dels fets amb el mateix missatge teològic. L'home (creient) és temptat pel dimoni. Cau en la temptació i es penedeix / resisteix la temptació. En un i altre cas, cal l'ajut diví per vèncer. Intervé llavors l'arcàngel i venç el dimoni. L'home rep la gràcia divina. Aconsegueix la victòria sobre l'enemic / és salvat.

del fill de Déu i la seva resurrecció perquè l'home quedés redimit i fos possible la seva salvació).

És clar que, als Pastorets d'autor del segle XX, de vegades aquest missatge és banalitzat o quasi emmascarat al màxim, quan, per exemple, la invocació divina és deguda a un fet casual més que a un acte conscient i volgut. O que en algun dels enfrontaments val més la pensada del pastor que la potència malèfica del dimoni.⁹⁰ I, per altra part, hi ha el desplegament de l'atracció de les forces infernals: balls de diables, representació acolorida de l'infern (que als Pastorets de l'Edat Moderna era només una trapa d'on sortia el dimoni temptador, de vegades amb algun efecte de flamarada i fum).

CLOENDA

Acabem amb uns quants punts d'observació de resultats, si en podem dir així, puix que aquí no ens podem estendre en anàlisis. Són:

1. A inicis del segle XX trobem que aquí els Pastorets són representats per grups d'aficionats pertanyents a associacions ultraconservadores (referència: carlí, conservador, pagès).
2. Mai no veiem que vinguin a Bellpuig ni a poblacions de l'entorn companyies professionals per representar els Pastorets.
3. Sí que, quan el grup d'aficionats està prou cohesionat i té èxit a la població, veiem que s'atreveix a portar l'obra a alguna població veïna.
4. Fins a la Guerra Civil, veiem dos tipus de grups que representen els Pastorets: grups d'aficionats vinculats a associació religiosa o grups d'escola religiosa, que a Bellpuig són de l'Escola Santa Creu i de l'Escola Apostòlica del convent de Sant Bartomeu (de pares paüls).
5. En consonància amb aquests grups i orientacions, veiem que els Pastorets representats són principalment d'autors religiosos.
6. Durant la Guerra Civil, la zona és al bàndol republicà i són prohibides totes les manifestacions externes de culte religiós. No hi ha, doncs, teatre de Pastorets.
7. A la immediata postguerra, i en la línia del nacionalcatolicisme imperant, veiem que és la primera esclatxa de teatre en català que és permesa i que veiem representar. Aquí veiem que es reprèn el 1940 amb grup d'orientació religiosa (d'Acció Catòlica) i també amb obra d'autor religiós. Contravé,

---

90) També als Balls de moros i cristians actuals s'ha perdut aquest sentit teològic, i la mostra més patent és la desaparició dels dos personatges sobrenaturals, el dimoni i l'arcàngel, i l'augment exagerat dels components dels exèrcits de moros i cristians, amb la desaparició també dels cavalls cotoners i la major importància de la desfilada d'ambdós exèrcits, amb abillaments ben considerables, sobre el sentit o el resultat de la batalla, que també pot variar.

- però, dues de les limitacions que el nou govern polític havia imposat el 1939: seran representats en un local de teatre, el teatre-cinema Victòria, i es cobrarà entrada, tot i que s'especifica que els diners recollits seran per a la reconstrucció de l'església parroquial, incendiada el 1936.
8. Es conforma així un grup de teatre adscrit a Acció Catòlica que prendrà nom de Joventut Eterna i representarà obres, tant en català com en castellà, i tant a la població com a l'entorn.
  9. En aquest període es produeixen els Pastorets d'autors bellpugencs: mossèn Jesús Capdevila, organista, ha escrit un espectacle amb cançons nadalenques, *Revetlla de Nadal* (representat el 1955) i després escriurà, lletra i música, uns Pastorets: *Emmanuel* (Pastorets bíblics). Josep Pujol escriu *El dimoni escuat* (representat el 1957).
  10. Parèntesi llarg sense cap grup teatral en el lent període de canvi polític de la dictadura cap a una certa democràcia (1963-1979).
  11. Represa del jovent dins una pedagogia de teatre infantil. El Grup de Joves, format a Bellpuig el 1975, munten secció de teatre i, el 1977, comencen a fer venir grups de fora, a representar obres de teatre infantil; com a La Boira teatre debuten el 1979 i, finalment, s'embranquen a representar ells aquest teatre infantil, amb els Pastorets, els anys 1981-1983.
  12. Represa des de les escoles. El Col·legi Vedruna aposta pel Pessebre vivent, que va representant, just abans de les vacances de Nadal, als locals de la plaça Sant Roc. En paral·lel, el Col·legi públic Valeri Serra aposta pels Pastorets. Aquestes repeses, més que a una revifalla del sentiment religiós, s'insereixen en un procés de revitalització folklòrica.
  13. Les obres d'aquesta última època (del 1981 fins avui) són obres d'autor laic. I amb no massa respecte pels textos, que són adaptats i reformats a voluntat. Llarg èxit, tant a Bellpuig com al Palau d'Anglesola, de l'obra de Lluís Millà, *El naixement de Jesús o Els pastorets catalans (Borrego i Carquinyoli)*. I aquests últims anys a Bellpuig, de l'obra de Josep Maria Folch i Torres, *Els pastorets o L'adveniment de l'infant Jesús*. A Vilanova de Bellpuig són els Pastorets de Rossend Llatas.
  14. Sovint s'obren a la intervenció d'altres grups de la població (aquí a Bellpuig: la cobla juvenil, grups de música popular o de l'escola de música, grup dels Tabalers folls xics, etc.).